

VALSTYBĖS REZERVO SUDARYMAS, KAUPIMAS IR TVARKYMAS

2026 m. sausio 16 d.

Nr. 4-1(RN)

SANTRAUKA

NEJSLAPTINTA

Audito svarba

Valstybės rezervas – vienas valstybės saugumo garantų, skirtas civilinės saugos sistemos funkcionavimo ir nukentėjusių gyventojų būtiniesiems poreikiams tenkinti ekstremaliųjų situacijų ar krizės metu, paskelbus mobilizaciją, įvedus nepaprastąją ar karo padėtį. Nacionalinio saugumo strategijoje nurodytas uždavinys – nustatyti tvarius valstybės rezervo kaupimo principus ir kriterijus, įdiegti inovatyvius jo administravimo sprendimus, užtikrinti reikiamą valstybės rezervo kaupimą¹. Sudėtinga geopolitinė situacija ir didėjanti įvairių grėsmių rizika didina šio uždavinio įgyvendinimo svarbą.

Audito tikslas ir apimtis

Audito tikslas – įvertinti, ar sudarytas ir sukauptas valstybės rezervas pakankamas, tinkamas ir gali būti operatyviai panaudojamas, siekiant užtikrinti krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos bei nukentėjusių gyventojų poreikius ekstremaliųjų situacijų ar krizės metu, paskelbus mobilizaciją, įvedus nepaprastąją ar karo padėtį.

Audituojami subjektai:

- ✓ Vyriausybės kanceliarijos Nacionalinis krizių valdymo centras – valstybės rezervo koordinatorius.
- ✓ Finansų, Sveikatos apsaugos, Susisiekimo, Žemės ūkio ministerijos, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos – valstybės

---

¹ Seimo 2002-05-28 nutarimu Nr. IX-907 patvirtinta Nacionalinio saugumo strategija, 36.6 p.

rezervo tvarkytojai ir Sveikatos apsaugos ministerijos Ekstremalių sveikatai situacijų centras, kuris įgaliotas atlikti dalį valstybės rezervo tvarkytojo funkcijų.

Audituojamas laikotarpis – 2023–2025 m. pirmasis pusmetis. Siekdami nustatyti tendencijas, analizavome 2021 m. ir 2022 m. duomenis, pokyčiams įvertinti – 2025 m. trečiojo ketvirčio duomenis.

Siekiant gauti pakankamą užtikrinimą, auditas atliktas pagal tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Audito apimtis ir metodai“ (65 psl.).

Pagrindiniai audito rezultatai

Valstybės rezervas sudarytas neatsižvelgiant į didžiausią riziką keliančius pavojus ir nėra pagrįstas jų valdymo planuose nustatytų scenarijų parametrais, o sukurta valstybės rezervo kaupimo ir tvarkymo sistema neužtikrina, kad jis būtų pakankamas, tinkamas ir prireikus operatyviai pristatytas į panaudojimo vietą.

1. Negalima patvirtinti, kad suplanuotas valstybės rezervo kiekis yra pakankamas ir jo sudėtis tinkama, atsižvelgiant į galimus pavojus

- ✓ Valstybės poreikius atitinkantis valstybės rezervas turi būti sudaromas nustatant atsargų nomenklatūrą ir kiekius, kuriuos turi patvirtinti Vyriausybė². Tačiau ji tvirtina tik susisiektimo atsargų nomenklatūrą (5 pozicijos) ir kiekius, o medicinos, civilinės saugos priemonių ir maisto produktų atsargas tvirtina rinkiniais, nedetalizuodama pagal atskiras atsargų pozicijas (660 pozicijų) ir jų kiekius. Be to, Vyriausybės patvirtinti maisto produktų atsargų rinkiniai apima ne visas suplanuoto valstybės rezervo maisto atsargas, o tik tą dalį, kuri planuojama sukaupti iki einamųjų metų pabaigos. Vyriausybei neapibrėžus viso valstybės rezervo, būtino galimiems pavojams, sudėties ir dydžio, nesudaromos tinkamos sąlygos pagrįstam jo planavimui ir sukaupimui, o valstybės rezervo koordinatoriaus funkcijas atliekantis Nacionalinis krizių valdymo centras negali užtikrinti valstybės rezervo atsargų kaupimo ir panaudojimo kontrolės (1.1 poskyris, 20 psl.).
- ✓ Valstybės rezervo poreikiai priklauso nuo nacionalinėje rizikos analizėje nustatytų galimų pavojų ir planuojamo atsako į juos³. Tačiau valstybės rezervas sudarytas neatsižvelgiant į 2024 m. nacionalinėje rizikos analizėje nustatytus 11 labai didelės arba didelės rizikos pavojų ir jų valdymo planus su numatytais scenarijais. Trūksta atnaujinto Valstybinio ekstremaliųjų situacijų valdymo plano, kuriame būtų nustatytos institucijos, atsakingos už didžiausią riziką keliančius pavojus, ir remiantieji subjektai, kurie turėtų suplanuoti pavojų scenarijus su valstybės rezervo formavimui būtinomis prielaidomis, jų valdymo veiksmus, priemones ir reikalingus materialinius išteklius, įskaitant ir valstybės rezervą. Taip pat nėra patvirtinti valstybės rezervo sudarymo

² Valstybės rezervo įstatymas, 2 str. 8 d., 8 str. 1 d.

³ Seimo 2024-07-18 nutarimu Nr. XIV-2946 patvirtinta Civilinės saugos stiprinimo ir plėtros programa, 15.3.3 p., Vyriausybės kanceliarijos 2024-01-26 protokoliniu sprendimu Nr. S-263 patvirtintas Valstybės rezervo sudarymo, kaupimo, tvarkymo ir administravimo įgyvendinimo sumanymas, 2.1 d., vidaus reikalų ministro 2025-03-03 įsakymu Nr. 1V-151 patvirtintas Krizių ir ekstremaliųjų situacijų planų rengimo tvarkos aprašas, 14.4 ir 16 p., 1 priedo „Planų pildymo instrukcija“ 2 p., 5 priedas „Planų integralumo schema“, ES Rizikos valdymo gebėjimų vertinimo gairės 2015/C 261/03, 3.2.1 p. ir 3.2.2 p., 2024 m. nacionalinė rizikos analizė, I dalis.

principai ir kriterijai. Nesant šių sąlygų, negalima patvirtinti, kad suplanuotas valstybės rezervas yra pakankamas ir tinkamas (1.2 poskyris, 21 psl.):

- Civilinės saugos priemonių atsargų rezervas grindžiamas Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento 2018 m. patvirtintu Valstybės rezervo civilinės saugos priemonių atsargų nomenklatūros ir kiekio nustatymo tvarkos aprašu, kurio neatitinka 34 proc. (23 iš 67) suplanuotų atsargų pozicijų kiekiai. Iš jų 19 pozicijų kiekiai nustatyti atsižvelgiant į papildomą priemonių, reikalingų branduolinės avarijos atveju, poreikį, tačiau aprašas nepatikslintas ir šie kiekiai nėra pagrįsti pavojų scenarijais. Minėtas aprašas nebuvo atnaujintas keičiantis nacionalinėje rizikos analizėje nustatytiems pavojams ir jų rizikos vertinimui. Be to, iš 11 apraše nurodytų pavojų 8 atvejais civilinės saugos priemonės ir jų kiekiai nėra pagrįsti galimais scenarijais, o 3 atvejais atsargų pozicijų kiekiai neatitinka aprašyto pavojaus scenarijaus masto.
- Valstybės rezervo medicinos atsargų nomenklatūra ir kiekiai nustatyti remiantis Sveikatos apsaugos ministerijos 2022–2024 m. sukurtų tarpinstitucinių darbo grupių pasiūlymais. Sveikatos apsaugos ministerija, pavesdama⁴ joms peržiūrėti valstybės rezervą, nenurodė, kokiems pavojams ir pagal kokius galimus jų scenarijus turėtų būti formuojamas valstybės rezervas. Nebuvo įvertinti nacionalinėje rizikos analizėje nustatyti pavojai, kuriems reikėtų planuoti ir sudaryti medicinos atsargų rezervą. Todėl jis sudarytas remiantis ne didžiausią riziką keliančių pavojų scenarijais ir jų pagrindu nustatytais poreikiais, kurių reikėtų kilus pavojui, o Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos subjektų ir medicinos darbuotojų profesine patirtimi ir atsižvelgiant į turimas galimybes.
- Susisiekimo atsargų valstybės rezervas suplanuotas neatsižvelgiant į didžiausią riziką keliančius pavojus ir nėra pagrįstas skaičiavimais. Šių atsargų poreikį sudaro iki 2019 m. sukauptos atsargos, o tuo metu planuotos, bet neįsigytos atsargos išbrauktos iš rezervo sudėties. Susisiekimo ministerija nusprendė neatnaujinti atsargų nomenklatūros ir kiekių, kol nebus patvirtinti valstybės rezervo sudarymo principai ir kriterijai.
- Maisto produktų valstybės rezervas sudarytas pagal vieną pavojų, kurį Nacionalinis krizių valdymo centras įvardija kaip didžiausią, tai – pavojus valstybės saugumui. Apskaičiuojant gyventojų skaičių, kuriam turėtų būti suplanuotas maisto produktų rezervas, remtasi rengiamu gyventojų evakavimo planu. Tačiau jame numatytos su gyventojų skaičiumi susijusios prielaidos nepagrindžia skaičiaus, pagal kurį apskaičiuotas valstybės rezervas, todėl negalime patvirtinti, kad maisto produktų atsargų valstybės rezervas yra suplanuotas tinkamai.
- Valstybės rezervo lėšų poreikis nėra pagrįstas skaičiavimais ir sudarymo prielaidomis, nes jis nustatomas tik kilus pavojui ir iš anksto nėra planuojamas.

Formuojant valstybės rezervą, svarbu jį pagrįsti didžiausią riziką keliančiais pavojais ir jų valdymo planuose numatytų scenarijų parametrais. Nesilaikant šio principo, sudarytas valstybės rezervas kritiniais atvejais gali būti netinkamas ir nepakankamas, o jo kaupimui suplanuotas finansavimas gali būti panaudotas neefektyviai.

⁴ Sveikatos apsaugos ministro 2022-04-01 įsakymas Nr. V-679 „Dėl tarpinstitucinės darbo grupės sudarymo“ (su vėlesniais pakeitimais), 2024-07-22 įsakymas Nr. V-752 „Dėl valstybės rezervo medicinos atsargų saugojimo reikalingumo ir (ar) panaudojimo bei asmens apsaugos priemonių kaupimo principų vertinimo tarpinstitucinės darbo grupės sudarymo“.

- ✓ Valstybės rezervas naudojamas ne tik ekstremaliųjų situacijų ar krizės metu, bet ir kilus pavojui valstybės saugumui – mobilizacijos ar karo padėties metu. Todėl sudarant valstybės rezervą, svarbu užtikrinti jo poreikių suderinamumą su mobilizaciniais ir karinės gynybos poreikiais, kaip numatyta Civilinės saugos stiprinimo ir plėtros programoje⁵. Tačiau nei Krašto apsaugos ministerija, nei Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamentas tiesiogiai nedalyvauja sudarant valstybės rezervą, nevertinama ir mobilizacinių užsakymų sutarčių įtaka aprūpinimui materialiniais ištekliais kilus pavojui. Savivaldybės, įgyvendindamos joms nustatytas valstybines mobilizacines užduotis, turi aprūpinti gyventojus maisto produktais kilus pavojui⁶. Žemės ūkio ministerija parengė valstybės rezervo žemės ūkio ir (arba) maisto produktų atsargų tiekimo evakuojamiems ir evakuotiems gyventojams algoritmo projektą, pagal kurį savivaldybėms numatyta kaupti maisto produktų atsargas, skirtas ketvirtai–šeštai evakavimosi dienoms, bet savivaldybės šiuo metu neužtikrina, kad šis tikslas būtų įgyvendintas. Nacionalinio gyventojų evakuacijos plano ir gyventojų aprūpinimo maistu algoritmo patvirtinimas leistų valstybės ir savivaldybių institucijoms koordinuotai kaupti maisto atsargas, kad kilus pavojui gyventojai būtų aprūpinti maistu ir vandeniu (1.3 poskyris, 27 psl.).
- ✓ Vyriausybė turi nustatyti valstybės rezervo sukaupimo terminus⁷. Tačiau ji tvirtina ne viso suplanuoto valstybės rezervo sukaupimo terminą, o tik kasmet iki metų pabaigos planuojamą sukaupti valstybės rezervo atsargų kiekį. Valstybės rezervo sukaupimo planas leistų užtikrinti jo kaupimo tęstinumą, finansavimo poreikio pagrįstumą ir padėtų valstybės rezervo tvarkytojams planuoti veiklą bei reikalingus išteklius (1.4 poskyris, 29 psl.).

RIBOTO NAUDOJIMO, IPSS

2. <...>

NEJSLAPTINTA

Neužtikrinamas tinkamas valstybės rezervo atsargų kaupimas, nes:

- Vyriausybės 2021–2024 m. laikotarpiu kasmet nustatytų valstybės rezervo atsargų sukaupimo užduočių neįvykdė 3 iš 4 valstybės rezervo atsargų tvarkytojų: Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas, Sveikatos apsaugos ir Žemės ūkio ministerijos. Nepanaudoti asignavimai, skirti valstybės rezervui kaupti ir tvarkyti, lieka valstybės biudžete arba yra perskirstomi. 2024 m. liko nepanaudota 37 proc. asignavimų, iš kurių 25 proc. panaudoti kitoms valstybės rezervo tvarkytojų reikmėms. Trūksta reglamentavimo, užtikrinančio, kad valstybės rezervo kaupimui ir tvarkymui skirti asignavimai būtų panaudoti tik šiam tikslui (2.1.1 skirsnis, 31 psl.).
- Vyriausybės nutarime nurodyti valstybės rezervo atsargų sukaupimo lygiai pagal rinkinius nėra tikslūs ir neparodo realaus sukaupimo lygio. 6 iš 8 civilinės saugos priemonių rinkinių sukaupimo lygiai apskaičiuoti taikant neteisingą metodą – išvedant rinkinyje esančių atsargų sukaupimo lygių vidurkį. 6 iš 11 medicinos atsargų rinkinių sukaupimo lygiai apskaičiuoti taikant netikslių skaičiavimo būdą – sudedant atsargas, turinčias skirtingus matavimo vienetus, 2 – naudojant netikslius sukauptų atsargų likučių duomenis, 1 neapima valstybės rezervo atsargų, susijusių

⁵ Seimo 2024-07-18 nutarimu Nr. XIV-2946 patvirtinta Civilinės saugos stiprinimo ir plėtros programa, 15.3.3 p.

⁶ Vyriausybės 2022-01-05 nutarimu Nr. 23 patvirtintas Valstybinių mobilizacinių užduočių valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms sąrašas, 4.6.2 ir 4.6.3 p.

⁷ Valstybės rezervo įstatymas, 2 str. 8 d. ir 8 str. 1 d.

su šviežio viso kraujo donoryste, nes šalyje ji nėra įteisinta, o dar 1 – nepagrįstas skaičiavimais. Be to, medicinos atsargų rinkinius sudaro skirtingų rūšių atsargos, kurių reikiamos normos skiriasi iki 24 tūkst. kartų, todėl bendri rinkinių sukaupimo lygiai yra klaidinantys – atsargų su didesne norma geresnis sukaupimas gali padengti atsargų su mažesne norma sukaupimo trūkumą. Nustatytų klaidų būtų galima išvengti Vyriausybei tvirtinant detalią atsargų nomenklatūrą ir kaupimo normas, o bendra duomenų bazė su aktualiais duomenimis sudarytų sąlygas Nacionaliniam krizių valdymo centrui užtikrinti kontrolę, leistų pagrįstai planuoti valstybės rezervo atsargų kaupimą ir jų panaudojimą (2.1.2 skirsnis, 33 psl.).

- Nepakankamai kontroliuojamas valstybės rezervo atsargų tvarkymas. Saugojimo vietose patikrinę 125 valstybės rezervo atsargų pozicijas, 63 (42 proc.) jų likučių negalėjome patvirtinti: 62 iš 82 patikrintų medicinos atsargų pozicijų laikomos dėžėse karantino sąlygomis, tačiau nėra dėžių turinio apskaitos duomenų; 1 iš 5 patikrintų susisiekimo atsargų pozicija sandėlyje saugoma vienetais, o apskaitoje registruojama tonomis. Sveikatos apsaugos ministerijos Ekstremalių sveikatai situacijų centras saugo 39 atsargų pozicijas, kurios išimtos iš valstybės rezervo sudėties, ir 47 pozicijas, kurių sukaupti kiekiai viršija nustatytas normas. Valstybės rezervui nereikalingos atsargos turėtų būti parduotos, perduotos arba nurašytos⁸. Tinkamos naudoti atsargos galėtų būti perduodamos kitiems viešojo sektoriaus subjektams – tai leistų užtikrinti efektyvesnį išteklių panaudojimą. Uždelsus realizuoti atsargas, jų vertė mažėja, o saugojimas kainuoja. Taip pat centras laiku nesiėmė teisės aktuose⁹ nustatytų veiksmų atnaujinti 14 atsargų pozicijų (2.1.3 skirsnis, 35 psl.).
- Žemės ūkio ministerija privalo atlikti maisto produktų atsargų rezervavimo sutarčių vykdymo priežiūrą, siekdama įsitikinti tiekėjų galimybėmis užtikrinti sutartyse nustatyto kiekio ir rūšies atsargų tiekimą¹⁰. Pagal pateiktus tiekėjų dokumentus ministerija patvirtino tiekėjų galimybes, tačiau, auditorių vertinimu, šių dokumentų nepakako, siekiant įsitikinti, kad pagal sutartis rezervuotas atsargų kiekis laikomas tiekėjų nurodytose vietose (2.1.4 skirsnis, 36 psl.).
- ✓ Nuo 2022 m. maisto produktų atsargos kaupiamos ne jas įsigyjant, o rezervuojant pagal sutartis. Šis maisto produktų kaupimo būdas argumentuojamas mažesniais kaštais, nes kaupiant atsargas fiziškai, valstybė turėtų skirti finansavimą atsargoms įsigyti, transportuoti, sandėliuoti, administruoti ir atnaujinti. Vis dėlto šie argumentai nepagrįsti kaštų ir naudos analize – nei Žemės ūkio ministerija, nei Nacionalinis krizių valdymo centras nėra atlikę detalių skaičiavimų, ar maisto produktų rezervavimas reikalauja mažiau sąnaudų, nei atsargų įsigijimas ir nuolatinis jų saugojimas, ir kokia rezervavimo kaina būtų tinkama. Pagal 2022–2024 m. sudarytas maisto produktų rezervavimo sutartis, rezervavimo kaina sudarė iki 531 proc. produktų įsigijimo kainos. Nors rezervavimo kaina grindžiama tiekėjų patiriamais sandėliavimo kaštais, ją Žemės ūkio ministerija nustatė pagal rezervuojamų maisto produktų svorį ir vertę, o ne pagal jų užimamą plotą ar tūrį, kurie įprastai naudojami rinkoje sandėliavimo paslaugų kainai nustatyti. Dėl to kyla rizika neefektyviai panaudoti išteklius, skiriamus maisto produktų valstybės rezervui kaupti ir tvarkyti (2.2 poskyris, 37 psl.).

⁸ Ten pat, 11 str. 6 d. ir 12 str. 1 d.

⁹ Vyriausybės 2001-02-22 nutarimu Nr. 200 patvirtintas Valstybės rezervo materialinių išteklių atsargų atnaujinimo ir nurašymo tvarkos aprašas, 9 p.

¹⁰ Valstybės rezervo įstatymas, 2 str. 61 d., 17 str. 1 d. 6 p. ir 18¹ str. 1 d.

3. Reikia stiprinti atsargų kokybės patikras, jų saugojimo sąlygų ir terminų kontrolę

- ✓ Valstybės rezervo atsargos turi atitikti Lietuvos Respublikoje nustatytus jų saugos, nekenksmingumo sveikatai ir aplinkai bei kokybės reikalavimus¹¹. Valstybės rezervo tvarkytojai turi organizuoti ir kontroliuoti, o atsakingieji saugotojai – užtikrinti saugomų atsargų tinkamos kokybės išlaikymą pagal Vyriausybės ir valstybės rezervo tvarkytojų nustatytus reikalavimus¹². Nustatėme, kad civilinės saugos priemonių ir medicinos atsargos tikrinamos rečiau nei kartą per ketvirtį, neatliekama nuomojamame sandėlyje laikomų medicinos atsargų patikra, nekontroliuojamos susisiekimo atsargų patikros, nepalaikoma privaloma kai kurių medicinos atsargų prietaisų ir įrangos (pvz., dozimetų, defibriliatorių) darbinė būklė, nepakankamai kontroliuojami medicinos ir susisiekimo atsargų tinkamumo naudoti arba saugojimo terminai, neužtikrinamos tinkamos civilinės saugos priemonių atsargų laikymo sąlygos sandėliuose. Todėl neužtikrinama, kad būtų išlaikyta valstybės rezervo atsargų kokybė ir prireikus jos būtų tinkamos naudoti (3 skyrius, 39 psl.).

4. Netinkami valstybės rezervo atsargų saugojimo pajėgumai

- ✓ Siekiant užtikrinti valstybės rezervo atsargų saugumą, operatyvų pristatymą kilus pavojui ir sumažinti praradimo riziką, atsargas tikslinga saugoti decentralizuotai, o jų saugojimo vietas parinkti atsižvelgiant į labai didelę ir didelę riziką keliančius pavojus ir galimus jų padarinius¹³. Nustatėme, kad:

- atsargų saugojimo vietas parinktos neatsižvelgiant į didžiausią riziką keliančius pavojus.

RIBOTO NAUDOJIMO, IPSS

<...>

NEJSLAPTINTA

Todėl nevaldoma rizika, kad kilus šiems pavojams valstybės rezervo atsargos bus užterštos, prarastos arba taps neprieinamos kritiniu momentu (4.1 poskyris, 44 psl.);

- neužtikrinama saugomų medicinos valstybės rezervo atsargų ir rezervuotų maisto produktų atsargų decentralizacija.

RIBOTO NAUDOJIMO, IPSS

<...>

NEJSLAPTINTA

¹¹ Ten pat, 8 str. 2 d.

¹² Valstybės rezervo įstatymas, 10 str. 1 d. 1 p., 17 str. 1 d. 11 p. ir 18 str. 1 d. 3 p ir 5 p., Vyriausybės 2012-11-28 nutarimo Nr. 1418 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės rezervo įstatymo įgyvendinimo“ 2.2. p. ir šiuo nutarimu patvirtintų Valstybės rezervo materialinių išteklių atsargų atnaujinimo ir nurašymo tvarkos aprašo 18 p. ir 19 p. bei Valstybės rezervo materialinių išteklių atsargų atsakingųjų saugotojų ir valstybės rezervo materialinių išteklių atsargų saugojimo vietas parinkimo tvarkos aprašo 5.3 p. ir 10.5 p.

¹³ Valstybės rezervo įstatymas, 10 str. 1 d. 1 p., 15 str. 2 d., Vyriausybės 2001-02-22 nutarimu Nr. 200 patvirtinto Valstybės rezervo materialinių išteklių atsargų atsakingųjų saugotojų ir valstybės rezervo materialinių išteklių atsargų saugojimo vietas parinkimo tvarkos aprašo 5.1, 5.4 p., 10.1 p., 10.4 p., Vyriausybės kanceliarijos 2024-01-26 protokoliniu sprendimu Nr.S-263 patvirtinto Valstybės rezervo sudarymo, kaupimo, tvarkymo ir administravimo įgyvendinimo sumanymo 3.2 poskyris.

Taip pat nėra priimtų sprendimų, kurie užtikrintų rezervuotų maisto produktų atsargų optimalų pasiskirstymą visoje šalies teritorijoje, atsižvelgiant į galimus pavojus, jų padarinius ir valdymo planus, kad atsargos būtų laikomos saugiose vietose ir, kilus pavojui, būtų greitai prieinamos naudotojams. Neužtikrinus atsargų decentralizacijos, didėja jų praradimo ir neoperatyvaus pristatymo rizika (4.2 poskyris, 45 psl.).

- ✓ Valstybės rezervo tvarkytojai privalo tikrinti atsargų saugojimo sąlygas ir parinkti atsargų saugojimo vietas, kurios užtikrintų atsargų saugojimo, priežiūros ir gabenimo galimybes¹⁴. Nustatėme, kad nepakanka saugojimo vietos civilinės saugos priemonių atsargoms saugoti, Susisiekimo ministerija netikrina susisiekimo atsargų saugojimo sąlygų, o Sveikatos apsaugos ministerija nėra nustačiusi tvarkos, kaip turėtų būti tikrinama nuo 2024 m. gruodžio mėnesio nuomojamame sandėlyje saugomų medicinos atsargų kokybė ir laikymo sąlygos. Be to, šiame sandėlyje neužtikrinamas valstybės rezervo atsargų duomenų slaptumas, nes medicinos atsargos saugomos su kitomis atsargomis vienoje patalpoje, į kurią gali patekti pašaliniai asmenys, o sandėlio darbuotojai neturi leidimo dirbti su įslaptinta informacija. Valstybės rezervo saugojimo sąlygų kontrolės trūkumai gali neigiamai paveikti atsargų saugumą ir kokybę (4.3 poskyris, 45 psl.).

5. Nesukurta valstybės rezervo atsargų pristatymo sistema

- ✓ Siekiant užtikrinti tinkamą valstybės rezervo atsargų pristatymą, jis turi būti suplanuotas atsižvelgiant į didžiausius galimus pavojus ir jų rizikų valdymo planus. Nustatėme, kad praktikoje šis reikalavimas neįgyvendinamas, o atsakomybės už valstybės rezervo atsargų pristatymą į panaudojimo vietą nėra aiškiai reglamentuotos. Valstybinio lygio mobilizacijos pratybos „Vyčio skliautas 2024“ ir NATO krizių valdymo pratybos (NATO CMX 2025) atskleidė poreikį logistikos paslaugas teikti centralizuotai. Susisiekimo ministerijai pavesta¹⁵ iki 2026 m. pabaigos pakeisti valstybės rezervą reglamentuojančius teisės aktus ir pasirašyti preliminarias sutartis dėl centralizuotų logistikos paslaugų teikimo. Susisiekimo ministerija parengė Valstybės rezervo įstatymo pakeitimo projektą¹⁶, kuriame numatyta įteisinti valstybės rezervo paslaugas kaip jo sudedamąją dalį. Priėmus įstatymo projektą, Susisiekimo ministerija galėtų sudaryti preliminarįsias viešojo pirkimo–pardavimo sutartis. Tačiau prieš sudarant sutartis, būtina pagrįsti logistikos paslaugų poreikį, atsižvelgiant į didžiausią riziką keliančius pavojus ir jų valdymo planus su numatytais scenarijais. Nesuplanavus valstybės rezervo atsargų pristatymo pagal kiekvieną didžiausią galimą pavojų, nevaldoma rizika, kad kilus pavojui atsargos nepasieks gavėjų arba bus pristatytos neoperatyviai (5.1 poskyris, 47 psl.).
- ✓ Valstybės rezervo tvarkytojai, parinkdami ir kasmet tikslindami saugojimo vietas ir atsakinguosius saugotojus, turi atsižvelgti į atsargų naudojimo ir gabenimo galimybes ekstremaliosios situacijos ar krizės metu¹⁷. Nustatėme, kad valstybės rezervo tvarkytojai nevertina, ar pagal pasaulio sutartis saugomų susisiekimo atsargų ir pagal

¹⁴ Valstybės rezervo įstatymas, 17 str., 1 d. 10 p., Vyriausybės 2001-02-22 nutarimu Nr. 200 patvirtinto aprašo 5.2–5.4 p., 10.3–10.5 p.

¹⁵ Vyriausybės 2025-03-12 nutarimu Nr. 151 patvirtinto Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano 4.3.7 veiksmas, Vyriausybės 2025-12-10 nutarimu Nr. 895 patvirtinto Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano 4.3.7 veiksmas.

¹⁶ Vyriausybės nutarimo Dėl Lietuvos Respublikos valstybės rezervo įstatymo Nr. VIII-1908 2, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 16, 17, 18¹ ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto ir pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui, 2025-10-16 Nr. 25-14641(3).

¹⁷ Vyriausybės 2001-02-22 nutarimu Nr. 200 patvirtinto aprašo 5.4 p., 10.3 p., 10.4 p., 13 p.

nuomos sutartį saugomų medicinos atsargų saugojimo pajėgumai yra pakankami ir tinkami, siekiant užtikrinti greitą jų paruošimą transportavimui. Šie kontrolės trūkumai, prireikus pristatyti atsargas, gali neigiamai paveikti jų pristatymo operatyvumą (5.2 poskyris, 49 psl.).

- ✓ Maisto produktų rezervavimo ir medicinos atsargų sandėlio nuomos sutartys neįpareigoja tiekėjų vykdyti sutarčių sąlygų ekstremaliosios situacijos, mobilizacijos, nepaprastosios ar karo padėties metu. Šiai rizikai suvaldyti Žemės ūkio ministerija įtraukė rezervavimo sutartis į mobilizacijos planą ir sudarė sąlygas įtraukti tiekėjų darbuotojus į civilinio mobilizacinio personalo rezervą. Sveikatos apsaugos ministerijos Ekstremalių sveikatai situacijų centras nesiėmė veiksmų, kad kilus pavojui būtų suvaldyta rizika dėl medicinos atsargų sandėliavimo paslaugų teikimo (5.3 poskyris, 50 psl.).

Rekomendacijos

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

1. Siekiant, kad valstybės rezervas būtų planuojamas nuosekliai, pagrįstai ir orientuojantis į didžiausią riziką keliančius pavojus, patvirtinti valstybės rezervo sudarymo principus ir kriterijus, numatant, kad vienas iš jų būtų reikalavimas rezervą planuoti įvertinus nacionalinėje rizikos analizėje nustatytiems labai didelę ir didelę riziką keliantiems pavojams reikalingą valstybės rezervo atsargų ir lėšų poreikį (1-asis audito rezultatas).
2. Siekiant, kad suplanuotas valstybės rezervas atitiktų didžiausią riziką keliančių pavojų poreikius, patvirtinti atnaujintą valstybinį ekstremaliųjų situacijų valdymo planą, nustatant atsakingąsias institucijas bei remiančiuosius subjektus, kurie suplanuotų pavojų scenarijus ir jiems reikalingus išteklius, įskaitant valstybės rezervą (1-asis audito rezultatas).
3. Siekiant užtikrinti pakankamą ir tinkamą valstybės rezervą ir efektyvų finansavimo panaudojimą, patvirtinti valstybės rezervo atsargų nomenklatūrą, kiekius ir lėšų dydį, atitinkančius valstybiniame ekstremaliųjų situacijų valdymo plane ar kituose pavojų valdymo planuose nustatytus valstybės rezervo išteklius arba jų formavimo prielaidas (1-asis audito rezultatas).
4. Siekiant užtikrinti valstybės rezervo kaupimo tęstinumą, finansavimo poreikio pagrįstumą ir nustatyti rezervo kaupimo prioritetus ilgalaikėje perspektyvoje, patvirtinti viso valstybės rezervo sukaupimo planą, kuriame būtų nustatyti metiniai sukaupimo tikslai ir galutinis rezervo sukaupimo terminas (1-asis audito rezultatas).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai

5. Siekiant, kad suplanuotas valstybės rezervas būtų tinkamas kilus pavojui valstybės saugumui ir suderintas su mobilizaciniais bei karinės gynybos poreikiais, į valstybės rezervo formavimo procesą įtraukti Krašto apsaugos ministeriją arba jos įgaliotą instituciją (1-asis audito rezultatas).

6. Siekiant užtikrinti valstybės rezervo suderinamumą su savivaldybių planuojamais poreikiais ir veiksmingą jų tarpusavio sąveiką įgyvendinant valstybines mobilizacines užduotis, parengti ir patvirtinti reikalingus teisės aktus, įskaitant nacionalinį gyventojų evakuacijos planą ir gyventojų aprūpinimo maistu algoritmą, kuriuose būtų apibrėžtas savivaldybių vaidmuo dėl atsargų kaupimo ir finansavimo šaltiniai, taip pat užtikrinti patvirtintų teisės aktų įgyvendinimo koordinavimą ir kontrolę (1-asis audito rezultatas).
7. Siekiant užtikrinti valstybės rezervo kaupimui ir tvarkymui suplanuotų asignavimų tikslingą panaudojimą ir jų kontrolę, imtis priemonių, kad Valstybės rezervo įstatymo nuostatos būtų suderintos su strateginį ir biudžeto planavimą reglamentuojančiais teisės aktais (2-asis audito rezultatas).
8. Siekiant užtikrinti, kad sprendimai dėl valstybės rezervo kaupimo ir panaudojimo būtų priimami remiantis tiksliais ir realią rezervo sukaupimo būklę atvaizduojančiais duomenimis, įdiegti saugias priemones, kurios leistų valstybės rezervo administravimo subjektams operatyviai keistis duomenimis (2-asis audito rezultatas).
9. Siekiant įvertinti, ar valstybės rezervo maisto atsargų kaupimas pagal rezervavimo sutartis yra ekonomiškai naudingesnis, nei nuolatinis atsargų saugojimas, atlikti šio kaupimo būdo pagrįstumo ir efektyvumo vertinimą, nustatant maksimalią rezervavimo kainą bei įvertinant tiekėjų galimybes ir pajėgumus prireikus užtikrinti reikalingą maisto produktų kiekį ir pristatymą (2-asis audito rezultatas).
10. Siekiant užtikrinti valstybės rezervo atsargų saugų sandėliavimą ir platesnį pasiskirstymą po regionus arčiau galimų naudotojų, parinkti ir nustatyti saugojimo vietas, atsižvelgiant į galimų pavojų tikėtinas vietas ir jų padarinius, bei padidinti atsargų laikymo decentralizaciją (4-asis audito rezultatas).
11. Siekiant, kad planuojamos sudaryti preliminarios sutartys dėl centralizuotų logistikos paslaugų atitiktų realius poreikius, užtikrinti, kad valstybės rezervo atsargų pristatymo į jų panaudojimo vietas poreikiai būtų nustatyti pagal didžiausią riziką keliančius pavojus ir jų valdymo planuose numatytus scenarijus (5-asis audito rezultatas).

Sveikatos apsaugos ministerijai

12. Siekiant užtikrinti saugomų valstybės rezervo medicinos atsargų tinkamą kokybę ir operatyvų paruošimą pristatymui kilus pavojui, nustatyti nuomojamuose sandėliuose saugomų atsargų ir jų saugojimo sąlygų patikrinimo tvarką (3-iasis, 4-asis ir 5-asis audito rezultatai).

Sveikatos apsaugos ministerijos Ekstremalių sveikatai situacijų centrui

13. Siekiant užtikrinti efektyvų valstybės išteklių panaudojimą, nedelsiant įvertinti poreikį saugoti ir tvarkyti medicinos atsargas, išbrauktas iš valstybės rezervo sudėties arba viršijančias nustatytas kaupimo normas, ir, nesant poreikio, imtis veiksmų jas parduoti, perduoti arba nurašyti (2-asis audito rezultatas).
14. Siekiant, kad kilus pavojui būtų užtikrintos medicinos atsargų sandėliavimo paslaugos, numatyti ir įgyvendinti rizikos valdymo priemonės (pvz., nustatyti papildomas sutarčių nuostatas dėl jų vykdymo, įtraukti sutartis į mobilizacijos planą,

įtraukti tiekėjų darbuotojus į civilinio mobilizacinio personalo rezervą ir kt.) (5-asis audito rezultatas).

Susisiekimo ministerijai

15. Siekiant užtikrinti susisiekimo atsargų kokybę ir tinkamas saugojimo sąlygas, patvirtinti saugomų valstybės rezervo atsargų kokybės, saugumo ir naudojimo galimybių reikalavimus, įskaitant tinkamumo naudoti ir saugojimo terminus, atsargų ir jų saugojimo sąlygų patikrinimų procedūras, ir jų laikytis (3-iasis, 4-asis ir 5-asis audito rezultatai).

Žemės ūkio ministerijai

16. Siekiant užtikrinti, kad pagal sutartis rezervuotas maisto produktų atsargų kiekis būtų laikomas tiekėjų nurodytose vietose, sustiprinti kontrolę, vertinant tiekėjų galimybes užtikrinti rezervavimo sutartyse nustatyto kiekio ir rūšies atsargų tiekimą (2-asis audito rezultatas).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos Ekstremalių sveikatai situacijų centrui ir Susisiekimo ministerijai rekomendacijos taip pat pateiktos raštais (4 priedas).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai, laukiamas audito poveikis ir pokyčių vertinimo rodikliai pateikti ataskaitos dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“ (51 psl.). Aktuali informacija apie rekomendacijų įgyvendinimo būklę, rezultatus ir įvykusius pokyčius yra skelbiama atvirose duomenyse Valstybės kontrolės interneto svetainėje <https://www.valstybeskontrole.lt/LT/AtviriDuomenys>.

Rekomendacijų poveikis valstybės rezervo sudarymui, kaupimui ir tvarkymui

Tobulintini aspektai, siekiant užtikrinti, kad valstybės rezervas būtų pakankamas, tinkamas ir operatyviai panaudojamas	Esama būklė	Būklė įgyvendinus rekomendacijas
Labai didelės ir didelės rizikos pavojų nustatymas, jų valdymo planavimas ir valstybės rezervo poreikio identifikavimas		
Atlikta nacionalinė rizikos analizė – nustatyti labai didelės ir didelės rizikos pavojai.	●	●
Atnaujintas Valstybinis ekstremaliųjų situacijų valdymo planas – nustatyti nacionalinę rizikos analizę atitinkantys pavojai ir jiems paskirtos atsakingosios institucijos.	○	●
Parengti pavojų scenarijai su valstybės rezervo formavimui būtinomis prielaidomis.	○	●
Finansiniai ir materialiniai ištekliai nustatyti pagal atnaujintų pavojų scenarijus.	○	●
Valstybės rezervo sudėties ir apimtys nustatymas ir tvirtinimas		
Parengti siūlymai Vyriausybei dėl lėšų ir atsargų nomenklatūros, kiekio ir sukaupimo termino, atsižvelgiant į pavojus ir jų scenarijus.	●	●
Vyriausybė tvirtina valstybės rezervo lėšas ir atsargas su detalia nomenklatūra, kiekiais ir sukaupimo terminais.	○	●
Patvirtintas valstybės rezervas dera su kitų subjektų planuojamais poreikiais.	○	●
Valstybės rezervo kaupimas		
Sprendimai dėl valstybės rezervo kaupimo ir panaudojimo priimami remiantis tiksliais ir realią rezervo sukaupimo būklę atvaizduojančiais duomenimis.	○	●
Valstybės rezervui kaupti ir tvarkyti skirti asignavimai naudojami tik šiam tikslui.	●	●
Įsitikinta tiekėjų galimybėmis prireikus užtikrinti rezervavimo sutartyse nustatyto maisto produktų atsargų kiekio ir rūšies tiekimą.	●	●
Pasirinktas maisto produktų atsargų kaupimo būdas pagrįstas ekonomiško skaičiavimais.	○	●
Valstybės rezervo atsargų kokybės užtikrinimas ir saugojimo vietų parinkimas		
Vyriausybė ir valstybės rezervo tvarkytojai nustato reikalavimus atsargų kokybei, o atsakingieji saugotojai ją palaiko.	●	●
Nustačius neatitikčių, imamas veiksmų netinkamoms atsargoms realizuoti ir tinkamoms atsargų saugojimo sąlygoms palaikyti.	●	●
Atsargos saugomos decentralizuotai, o jų saugojimo vietos parinktos atsižvelgiant į galimų pavojų tikėtinas vietas ir jų padarinius.	●	●
Parinktos saugojimo vietos užtikrina atsargų saugojimo, priežiūros ir gabenimo galimybes, o valstybės rezervo tvarkytojai prižiūri, kaip laikomasi šių sąlygų.	●	●
Valstybės rezervo atsargų pristatymas esant poreikiui		
Valstybės rezervo atsargų pristatymo poreikiai nustatyti pagal didžiausią riziką keliančius pavojus ir jų valdymo scenarijus.	○	●
Valstybės rezervo saugojimo pajėgumai užtikrina prireikus skubiai pristatyti atsargas į panaudojimo vietą.	●	●
Valdomos rizikos, kad sutartiniu pagrindu laikomos atsargos būtų tiekiamos <i>force majeure</i> aplinkybėmis.	●	●

● - yra   ● - iš dalies   ○ - nėra